

замість звичайного чотирирічного терміну, щоб можна було відновити нормальний виборчий цикл після закінчення нинішньої кризи [5].

Разом із проблемою забезпеченням виборчих в умовах пандемії важливе значення має оцінка безпекових ризиків альтернативних форм волевиявлення виборців.

Голосування поштою, впроваджене, наприклад, в умовах пандемії під час виборів у Баварії, США, або вже дозволене у відповідності до чинного національного законодавства, наприклад у Швейцарії та Великій Британії (з 2000 р.), також має ряд невирішених аспектів. Зокрема, ризик порушити принцип інклюзивності виборів за рахунок зменшення участі літніх виборців та ін.

Щодо голосування через мережу Інтернет, то позиції фахівців неоднозначні, як з точки зору можливого втручання та викривлення результатів виборів, так і з погляду проблем забезпечення належного рівня захисту персональних даних, через високі ризики, пов'язані із кібербезпекою та можливою недовірою громадян до результатів виборів [6].

Таким чином, на сьогодні нагальна потреба на основі аналізу як вітчизняного, так і зарубіжного досвіду організації виборчого процесу в умовах пандемії, виробити оптимальну для України модель дистанційного голосування за для впровадження її як альтернативного чи основного способу волевиявлення громадян з метою забезпечити їх активне виборче право, а також безпеку під час виборів.

1. Драчук С. Коронавірус і вибори: світовий досвід. Радіо свобода : веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/koronavirus-i-vybory/30905705.html> (дата звернення: 26.02.2021).

2. Global Impact of COVID-19 on Elections. *International Foundation for Electoral Systems* : веб-сайт. URL: <https://www.ifes.org/publications/global-impact-covid-19-elections> : веб-сайт. (Last accessed: 26.02.2021).

3. Кетрін Еллена. Правові міркування при відтермінуванні або адаптації виборів : Серія інформаційних матеріалів IFES COVID-19. URL: https://www.ifes.org/sites/default/files/ifes_covid-19_briefing_series_legal_considerations_when_delaying_or_adapting_elections_june_2020_ukrainian.pdf (дата звернення: 26.02.2021).

4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : міжнародний пакт від 16 груд. 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 26.02.2021).

5. Johnston H. C. Briefing Paper, No. 08856, Coronavirus Act: Elections. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rc=tj&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=2ahUKewiA5b_AsanpAhXnkHIEHfIBDRIQFjAFegQIBBAB&url=http%3A%2F%2Fresearchbriefings.files.parliament.uk%2Fdocuments%2FCBP-8856%2FCBP-8856.pdf&usq=AOvVaw0VnmvWFXhLAEQ5ag59AdIs (Last accessed: 26.02.2021).

6. Яворська Г. М. Вплив пандемії COVID-19 на вибори в Європі та у світі. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/vplyv-covid-na-vybory-v-sviti-ta-evropi.pdf> (дата звернення: 26.02.2021)

Ануш Давтян,
викладач кафедри
загально правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ НА ЕНЕРГЕТИЧНУ БЕЗПЕКУ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ДОГОВОРУ ДО ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ХАРТІЇ

На сьогодні Україна є активним учником міжнародних відносин в галузі енергетики та стороною міжнародних договорів у цій сфері. Вплив міжнародних договорів на національну безпеку в Україні можна дослідити на прикладі енергетичних правовідносин.

Ратифікація Україною Договору до Енергетичної Хартії стала вагомим внеском в забезпечення національної енергетичної безпеки. Договір до Енергетичної хартії (ДЕХ) – є головним багатостороннім міжнародним договором в енергетичній сфері. У Європейському Союзі була ініційована загальна стратегія, яка була спрямована на об'єднання проблем Західної Європи (безпека енергетичних поставок) з можливостями східноєвропейських держав (багаті нерозвідані запаси нафти і газу). Ця стратегія ґрунтувалася на сприянні західним інвестиціям в енергетичний сектор держав Східної Європи і на транзиті енергетичних ресурсів сходу на захід [3].

ДЕХ був заснований на положеннях Європейської енергетичної хартії 1991 року. У той час як Європейська Енергетична Хартія була, по суті, декларацією політичних намірів сприяти співробітництву Східної та Західної Європи, ДЕХ є юридично обов'язковим багатостороннім договором – єдиним такого роду договором, який регулює питання міждержав-

вного співробітництва в галузі енергетики. Підписантами Договору є понад 50 країн Європи та Азії. ДЕХ містить комплексну систему для вирішення спорів з питань, що охоплюють даний договір та передбачає дві основні форми врегулювання спорів: арбітражний розгляд (state-state arbitration) питань тлумачення або застосування практично всіх аспектів Договору, та іншу форму (investor-state arbitratio) [1]. В цілому, ДЕХ по суті формує новий порядок для глобального енергетичного ринку. Цей новий порядок ґрунтується на відкритості ринку, принципі недискримінації, створенні конкуренції при залученні міжнародно-правових інструментів, зокрема арбітражної процедури, для врегулювання спорів і протистояння політиці державного протекціонізму і державних монополій [4].

Отже, правове регулювання енергетичних відносин займає важливе місце в системі сучасної міжнародної та національної безпеки. Міжнародне енергетичне право в принципі відповідає всім вимогам і критеріям виділення галузі міжнародного права. Основним галузевим принципом, структуроутворюючим нормативним фактором міжнародного енергетичного права є принцип постійного суверенітету над природними ресурсами [2, с. 72].

Розвиток цього нового міжнародно-правового явища свідчить про прогресивний розвиток міжнародного права та зацікавленість міжнародної спільноти у вирішенні проблем енергетичної безпеки.

1. Бондарчук І. Энергетическая хартия. Как защитить инвестиции в возобновляемую энергетику. URL: <https://www.ilf-ua.com/ru/blog/energeticheskaja-khartiia-kak-zashchitit-investitsii-v-vozobnovliaemuiu-energetiku/>.

2. Договір до Енергетичної Хартії та Заключний акт до неї. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_056#Text.

3. Договір к Энергетической Хартии: Текущий статус между государствами ЕС. URL: <https://www.international-arbitration-attorney.com/ru/energy-charter-treaty-current-status-between-eu-states/>.

4. ЄС ухвалив напрямки вдосконалення Енергетичної Хартії. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2740845-es-uhvaliv-napramki-vdoskonalenna-energeticnoi-hartii.html>.

Катерина Долгорученко,
старший викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ.

ПРАВОСВІДОМІСТЬ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ГІТЛЕРІВСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Суспільна правосвідомість – це сфера суспільної свідомості, що відображає правозначимі явища суспільного буття. Вважаємо, що саме духовна система уявлень, ідей, поглядів, переконань, концепцій, теорій, почуттів, емоцій, настроїв, психологічних переживань тощо, які складаються з приводу правової дійсності, в ході її відображення, осмислення, пізнання, відчуття і перетворення і є сутнісним аспектом правосвідомості. Або іншими словами, правосвідомість це усвідомлення людьми цінностей природного права, прав і свобод людини й здатність оцінювати закон і порядок з точки зору їх відповідності загальнолюдським цінностям.

Відомий фахівець у галузі філософії та історії права Ю. Калиновський доводить, що суспільна правосвідомість українців стала сукупністю, перш за все, специфічних оцінних думок та настанов, що визначають ставлення суб'єктів соціальних відносин (соціальних груп, страт, особистості або суспільства в цілому) до права й чинного законодавства, а також практики його застосування, так і до правових (або неправових) звичаїв, ціннісних орієнтацій, які регулюють суспільну поведінку й комунікацію в юридично значущих інтер'єктивістських ситуаціях [1, с.32].

Правосвідомість українського населення, через призму сприйняття (або заперечення) нацистської пропаганди, відображала явища та процеси правової дійсності окупаційного режиму – форми правотворчості, тобто форми владної діяльності окупантів, що були спрямовані на формулювання та санкціонування нормативно-правових актів – директив, наказів, постанов; форми правозастосування, тобто форми владної діяльності німецько-українських